

ИСТАКНУТЕ ДОКТОРКЕ ЗРЕЊАНИНСКЕ ВАРОШИ

Бранислава Станимиров
Дом здравља „Нови Сад“ – Нови Сад

Сажетак

За време турске окупације, није било услова за развој здравствене заштите, те је доминирало надрилекарство, врачаре и народни лекари. Подаци о зачетку здравствене службе и њеном развоју на подручју данашњег Зрењанина датирају од 1769. године када је изграђена прва Болница, а здравствена заштита пружана је становништву на територији целог Баната. У међувремену, због малог капацитета, изграђена је и нова болница, која је обављала своју делатност пре, током и после Првог светског рата. После Другог светског рата, у данашњој болници настало је: Хирушко, Очно, Интерно, Заразно, Кожно–венерично, Педијатријско, Породиљско одељење и Лабораторија, и на тим одељењима радиле су прве зрењанинске докторке, у разним гранама медицине. На хирушком др Радмила Воргић; на Интерном: др Боса Грујић, др Боса Врчевић и др Нада Цветков; на Гинекологији: др Љиљана Кујевић и др Живана Поповић; на Педијатрији: др Љубица Турински, др Марија Матић, др Јованка Пурков и др Јелица Алексин; на Заразном др Драгица Михајлов; на Кожно–венеричном др Анчка Врис–Марковић; на Очном др Милева Бараћ; на Рендгену др Лепосава Рајић–Пауновић; у лабораторији: др Милица Ћосић. Њих 15 „величанствених“ уживало је безрезервно поштовање својих мушких колега и неограничено поверење својих пацијената.

Кључне речи: зрењанинска болница, прве докторке, поштовање, поверење...

За време турске окупације, која је трајала 160 година, није било услова за организацију здравствене заштите становништва. Углавном је доминирало надрилекарство, бабе врачаре, народни лекови. При одласку Турака, 1716. године приступило се исушивању мочвара, да би се планском колонизацијом населили ови крајеви. Здравствена заштита организована је на централистичком принципу. За читаву монархију формирана се „Савет за здравље“ који издаје кодекс здравственог законодавства.

Ове мере за владавине Марије Терезије биле су основа стварања здравствене заштите и здравствене културе и за даљих 150 година. [1,2]

Први здравствени радници у нашем крају крајем 18. века били су дистриктни хирурзи – фелчери, под надзором камерног медикуса у Темишвару. Оснивање болнице фелчерског ранга и обима помиње се 1769. године. Све до 1890. године, Болница је постојала као градска установа, када прелази под управу Торонталске жупаније. На предлог главног градског физикуса, др Хајдегер Лајоша, жупанијска скупштина је 1892. година изгласала одређену суму за изградњу велике централне болнице у Зрењанину – тадашњем Великом Бечкереку. Међутим, до тога није дошло. Накнадно је одлучено да се од прикупљене своте изграде још четири болнице у другим срезovima Жупаније. Тако су димензије Болнице већ на самом старту увелико смањене, а слична судбина прати је и дан дањи [1,2].

Планове за нову болницу израдио је 1892. године инжењер Стеван Киш. Изградња је почела 1894, а 24. новембра 1895. свечано је отворена нова болница у садашњој улици др Васе Савића. Названа је „Јосифова општа болница Торонталске жупаније“. Изграђена је по павиљонском типу (три павиљона и три приземне зграде) и предвиђена је за смештај 100 болесника. Постојало је Хирушко, Очно, Интерно, Заразно, Кожно-венерично и Порођиљско одељење [1,2].

Локација Болнице имала је у виду близину железничке станице због болесника из околних места, а то је тада била периферија града, у близини беху оранице; није било насеља нити индустрије. Убрзо је у непосредној близини Болнице изникло велико насеље, издашан железнички саобраћај и овећи индустријски објекат. Крај 19. и почетак 20. века доноси човечанству велики успон медицине. Тако и Болница само две године по открићу рендгена (1906) монтира свој први рендген апарат, а исте године формира се и Интерно одељење [1,2].

За време Првог светског рата Болница је одиграла велику улогу у збрињавању рањеника. При крају рата, 1918. године, појавила се нова тешкоћа за здравство – епидемија „шпанске грознице“. У поратном периоду, Болница има огромне тешкоће, које јој онемогућују напредак у раду. Праву прекретницу у стручном раду Болница доживљава 1925. године, када долазе нови лекари специјалисти и када се отварају нова одељења и раде велике операције. [1,2]

У недостатку простора, нова одељења смештана су у поједина крила постојећих одељења. Постоји само једно решење: проширити Болницу. Припремне радње се врше од 1938. до 1941. године, али избија рат и све остаје по старом. У годинама после рата, здравствена служба у граду радила је у отежаним условима. Број болесника је био повећан, а број здравственог особља се смањено. Од 60 лекара, колико их је било пред рат, после рата их је остало 20. Неки су стрељани, неки иселени, мобилисани. Године 1954. болница добија садашње име – *Општа болница „Ђорђе Јоановић“*, по трагично умрлом професору Медицинског факул-

тета у Београду, оснивачу Патолошког института и једном од оснивача Медицинског факултета у Београду. Тада је у парку Болнице откривена биста, рад вајара Сретена Стојановића. [1,2]

Постепено долази до просторног повећања тадашњих капацитета, пристижу нови кадрови, стручни рад је у сталном успону, набавља се нова опрема. Проблем простора и даље је присутан, па се приступа изградњи нове и савременије болнице, после самодоприноса, на територији Средњебанатског округа, који у свом саставу има 5 општина: Житиште, Сечањ, Нова Црња, Нови Бечеј и Зрењанин, а обухвата територију од око 2.329 км² и преко 208.000 становника који гравитирају овој здравственој установи [1,2].

Зрењанинска болница има статус научно–истраживачке јединице, и база је стручног усавршавања студената Медицинског факултета Универзитета у Новом Саду, обезбеђујући теоријску и практичну наставу и Медицинској школи у Зрењанину. Стручне консултације и допунску дијагностику, обавља у референтним клиничким установама у Београду и Новом Саду, као и на Војномедицинској Академији у Београду. Болница располаже капацитетом од 600 постеља, и у предходној години лечено је преко 20.000 болесника, извршено је више од 7.000 хируршких интервенција, око 1.500 порођаја, преко 800.000 поликлиничко – консултативних услуга, око 900.000 лабораторијских анализа и непуних 14.000 дијализа на годишњем нивоу [4].

Здравствене услуге у данашњој болници пружа 172 лекара: 117 специјалиста, 23 субспецијалиста, уз научна звања: доктора и магистра наука. Важан фактор у кадровском потенцијалу је и континуирана медицинска едукација здравствених радника [4].

Сећање на значајне људе који су заувек отишли са земаљског попршта и из мукотрпне борбе за живот, нису само израз пијетета и признања људима који су свој живот и своја дела посветили добру свога народа и друштву у коме су живели... Та су сећања нови позив нама следбеницима, да у њиховим делима, пронађемо подстрек, инспирацију, путоказ за нова остварења и нове путеве...

Инфективно одељење

Др Драгица Влаховић–Михајлов (1926–1988) рођена је у Србици, околина Лесковца. По завршетку Медицинског факултета у Београду, долази у банатско место Елемир, заједно са будућим супругом, кога је упознала током студија, где започиње свој радни век у сеоској амбуланти, затим прелази у школски диспанзер, да би остатак свог радног века, после положеног специјалистичког испита провела на Инфективном одељењу Опште болнице у Зрењанину. Крхка, нежна, тиха и омањег раста, увек насмејана и ведра према свима, др Драгица је била доступна својим пацијентима, скоро увек, па и ван радног времена. Њен син др

Миша специјалиста Интерне медицине – реуматолог, својим радом и опхођењем према пацијентима веома подсећа на своју мајку. Током свог радног века др Драгица је написала више стручних радова, стекла звање примаријуса, публиковала радове у домаћим и страним научним часописима и зборницима. За свој допринос у раду одликована је бројним признањима [1,3].

Ренгенолошко одељење

Др Лепосава Рајић–Пауновић (1935–1983) рођена је у Српском Итебеју, околина Зрењанина. По завршетку Медицинског факултета у Београду, почиње свој радни век, као лекар опште медицине у Дому здравља у Зрењанину, а затим после завршене специјализације из радиологије, ради на Радиолошком одељењу Опште болнице у Зрењанину. Доласком др Лепосаве и њених сарадника, набавља се нова опрема и осавременује рад самог одељења. За свој допринос у раду одликована је бројним признањима. Била је начелник одељења све до пензионисања. Написала је више стручних радова, и стекла звање примаријуса. [1,3]

Хирушко одељење

Др Радмила Воргић–Радојчић (1909–1988) рођена је у Зрењанину. По завршетку Медицинског факултета у Београду, свој радни век почиње у сеоској амбуланти као лекар опште медицине, да би после завршетка специјализације из опште хирургије, чиме је стекла и примат *прве жене* хирурга у Општој болници у Зрењанину. Цео свој животни пут јавног радника и лекара–хирурга провела је у свом завичају. Била је професионалац у послу који је обављала, имала је тешко бреме са којим се носила и изборила током свог рада, а то је „стати на црту“ својим мушким колегама и раме уз раме подједнако обављајући посао који је дотле био „резервисан“ само за мушки свет. Памте је као одважну, смелу, бритку, одлучну, строгу докторку, која је била ауторитет како за особље тако и за пацијенте, због тих својих особина била је и веома омиљена, те је и данашње генерације њених следбеника спомињу са много поштовања. Током свога рада, написала је више стручних радова. Носилац је бројних одликовања и медаља. Била је начелник одељења све до пензионисања. [1,3]

Интерно одељење

Др Босилка Радивојевић–Грујић (1910–1988) рођена у Брањинама, околина Белог Манастира. По завршетку Медицинског факултета у Београду, почиње као лекар опште медицине, а после положеног специја-

листичког испита из Интерне медицине, долази у зрењанинску Општу болницу, где је била и начелник одељења. Велике су заслуге др Босиљке као врсног стручњака, педагога и човека за развој науке и бављења хуманим медицинским позивом у средини у којој је радила и живела. Написала је више стручних радова и тиме стекла звање примаријуса. Одликована је Орденом рада са сребрним и златним венцем. [1,3]

Др Боса Врчевић (1911–1986) рођена је у Зрењанину. По завршетку Медицинског факултета у Београду, почиње као лекар опште медицине, а после положеног специјалистичког испита из Интерне медицине, долази у зрењанинску Општу болницу, где остаје до пензионисања. Оснивач је прве кардиолошке службе у Војводини 1951. године, где се ради електрокардиолошка и фонокардиолошка обрада, као и мерење венског притиска. Заједно са колегама–дојенима, профилише и развија остале службе у склопу Интерног одељења. Стекла је током свога рада звање примаријуса, објавила је и публиковала већи број радова. [1,3]

Др Нада Цветков рођена је 1928. године у Зрењанину. По завршетку Медицинског факултета у Београду, ради као лекар опште медицине, а после положеног специјалистичког испита из Интерне медицине, свој радни век проводи на одељењу Нефрологије и хемодијализе чији је оснивач и убрзо постаје један од стубова у развоју исте, њена заслуга је огромна за данашњи висок ниво ове службе у зрењанинској болници. Први картон у Нефролошкој амбуланти отворен је 1972. године. Од тада је служба развијана и повећаван је број пацијената који пролазе кроз Нефролошку амбуланту. С пуним правом могу рећи да је наша средина имала особу достојну белог мантила и Хипократове заклетве. Од самог почетка своје каријере, била је посвећена предано свом послу, уважавајући како старије, тако и млађе колеге, којима је несебично преносила стечено знање и учествовала у њиховом даљем усавршавању. Њени стручни и научни радови, публиковани су у многим познатим часописима код нас и у свету. И данас на стручним скуповима у оквиру подружнице Зрењанин, др Нада редовно присуствује састанцима и учествује у дискусијама [1,3].

Гинеколошко одељење

Др Љиљана Кујевић (1928–1990) рођена је у Новом Милошеву, околина Зрењанина. По завршеном Медицинском факултету у Београду, почиње да ради као лекар опште медицине, а после положеног специјалистичког испита из Гинекологије и акушерства, свој радни век проводи на гинеколошком одељењу Опште болнице у Зрењанину. Доласком др Љиљане на одељење, подигнут је ниво медицинске струке, а заједно с др Глишићем и осталим колегама уведена је хистолошка метода *Ex tempore*, чиме је олакшан оперативни рад. На основу написаних и публикованих

научних радова стиче звање примаријуса. Предавала је предмет гинекологију и акушерство у Средњој медицинској школи. [1,3]

Др Живана Поповић (1907–1977) рођена је у Угриновцима, у Срему. После завршеног Медицинског факултета у Београду, ради као лекар волонтер, у Болници милосрдних сестара у Земуну. А после положеног специјалистичког испита из Гинекологије и акушерства, свој радни век проводи на Гинеколошком одељењу Опште болнице у Зрењанину. Заједно са својим сарадницима, отвара нову порођајну салу, организује рад полуинтензивне неге, примењује најмодерније терапијске поступке. На основу написаних и публикованих стручних радова, стекла је звање примаријуса. Одликована је Орденом рада са сребрним венцем, добитник је многих плакета, повеља и диплома [1,3].

Др Јованка Пурков рођена је 1930. године у Зрењанину. После завршеног Медицинског факултета у Београду, најпре ради као лекар опште медицине, потом положивши специјалистички и субспецијалистички испит из педијатрије односно неонатологије остатак радног века проводи на порођајном одељењу зрењанинске болнице. Уживала је углед и признање међу својим колегама, цењена је била и међу колегама на територији бивше Југославије. Са супругом др Миланом, доајеном зрењанинске неуропсихијатрије, обишла је 65 земаља Европе, Африке, Азије Северне и Јужне Америке. Написала је и публиковала велики број радова, и стекла звање примаријуса. Носилац је разних плакета за свој рад и допринос здравственој култури [1,3].

Др Јелица Алексин (1918–2011) рођена је у Зрењанину. Цео свој животни пут, одвијао се у њеном завичају, од гимназијских дана, па све до трена када их је њена смрт раздвојила. Др Јека како су је сви звали, провела је са супругом др Стеваном, врсним хирургом опште болнице у Зрењанину, после завршеног Медицинског факултета у Београду, најпре као лекар опште медицине, а потом положивши специјалистички и субспецијалистички испит из педијатрије односно неонатологије. Њене миле и љупке плаве очи, биле су вера, нада и сигурност многим мајкама, којима је заједно са гинекологима, помогла у доласку на свет њихових малих бића. Моја лична срећа и задовољство били су још већи, када сам у почетку своје радне каријере, радећи као лекар опште медицине била њен лекар, и имала увек прилику да ми понешто исприча из своје радне каријере, а ја сам је са задовољством слушала упијајући сваку њену реч и дивила се једној, тада већ старици како памти детаље из свог рада. [1,3]

Лабораторијско одељење

Др Милица Ћосић (1924–1993) рођена је у Зрењанину. По завршетку Медицинског факултета у Београду, свој радни век, почиње као лекар опште медицине, да би после положеног специјалистичког испита из Микробиологије остатак радног века провела у Општој болници у Зрењанину, вршећи дужност начелника; поставши *први доктор наука* у

нашој средини. Занимљиво је да Бактериолошко–серолошка лабораторија и почиње са радом, после доласка др Милице, јер су се до тада анализе обављале у Хигијенском заводу. У свакодневну праксу се, поред стандардних бактериолошких анализа, уводе и друге, серолошке методе, за постављање дијагноза код реуматолошких стања и обољења (ASTO, WALLER ROSSE) а самим проширењем капацитета лабораторије, добијају се могућности за обављања брзих дијагностичких метода. Током свога рада, написала је више стручних радова и стекла је звање примаријуса. [1,3]

Кожно–венерично одељење

Др Анчка Врис–Марковић (1922–1989) рођена је у Словенији. По завршетку Медицинског факултета у Љубљани, почиње као лекар опште медицине у свом завичају, а потом долази у Зрењанин, где се запошљава на Кожно–венеричном одељењу Опште болнице, да би после положеног специјалистичког испита из дерматовенерологије остатак радног века ту и провела. У свом раду користи микроскоп у дијагнози венеричних болести, а заједно са колегом Крстићем почиње да даје интертекалне инјекције у лечењу луеса (неосалвсарзан, бизмут) међу првима у тадашњој Југославији. Подиже се општи здравствени ниво становништва у граду и околини, тако да услуге самог одељења нису „резервисане“ само за ниже слојеве друштва, већ су доступне и осталом становништву. Написала је више стручних радова и стекла звање примаријуса. Носилац је бројних одликовања и медаља за свој допринос развоју здравства. [1,3]

Очно одељење

Др Милена Балаћ–Стојановић (1929–1992) рођена у Банатском Карађорђеву, околина Зрењанина. По завршетку Медицинског факултета у Београду, свој радни век почиње као лекар опште медицине, а потом после положеног специјалистичког испита из офталмологије, наставља да ради на очном одељењу Опште болнице у Зрењанину. После Другог светског рата, зрењанинска болница остаје без офталмолога дуже време, тако да се пионирима очног одељења сматрају др Поповић и др Балаћ–Стојановић. Уз оскудну опрему коришћен је офталмоскоп, вршене су операције (највише абразије код трахома). Пробних стакала није било, те се диоптрија није ни одређивала. Оно што је важно истаћи кад је у питању допринос развоју офталмологије, да је уз огроман труд др Милена са својим сарадницима основала кабинет за ортоптику и плеоптику, међу првима у Југославији 1958. године, потом се оснива кабинет за контактна сочива 1983. године, а затим и кабинет за операцију катаракте 1986. године. За свој рад одликована је орденом заслуга за народ са сребрном звездом. Написала је више стручних и научних радова и стекла звање примаријуса [1,3].

Педијатријско одељење

Др Љубица Турински (1924–1991) рођена је у Петровграду. По завршетку Медицинског факултета у Београду, свој радни век започиње као лекар опште медицине, а после положеног специјалистичког испита из педијатрије, свој радни век проводи на Педијатријском одељењу Опште болнице у Зрењанину. Својим стручним знањем, искуством и ауторитетом залагала се за развој, ширење и афирмацију педијатрије на овим просторима. Увек насмејана, ведрога духа, спремна да уради све што може допринети лечењу и очувању дечијег здравља, постаје носилац бројних одликовања. Публиковала је више стручних радова и стекла звање при-маријуса. [1,3]

Др Марија Матић (1921–1992) рођена је у Зрењанину. Своју животну стазу, почев од свог рођења, па све до задњег откуцаја срца, остварила је у граду у ком је рођена и у коме је била истински уважавана и цењена. Већ од самог почетка лекарске каријере, полетно и предано посвећује се свом одговорном послу, пуна жеље за још већим знањем, радећи са децом, најпре у Диспанзеру за децу при Дому здравља, а потом на Дечијем одељењу зрењанинске Опште болнице. Др Марија је целокупним лекарским и животним опусом, својом пословном скромношћу, добронамерношћу а пре свега радом, оставила трајни иметак радној средини, а пре свега лекарско–колегијалној мрежи. Њен син др Влада дечији стоматолог, кренуо је мајчиним стопама радећи са децом. [1,3]

Непрегледна банатска равница, изнедрила је велики број еминентних медицинских стручњака, неки су рођени у граду, неки у околним селима, а неки су и дошли да раде и живе у овом региону. Са пуним правом могу истаћи, да су дубоки корени бављења медицинском науком на овим просторима, и да су се овом племенитом научном дисциплином бавили здравствени радници многих генерација и различитих специјалности.

Литература

1. Пауновић Д, Ковачевић М, Алексин С. Сто година опште болнице Др Ђорђе Јоановић у Зрењанину 1895-1995.
2. Грубић Р, Бењоцки Њ. Историјски развој здравства у средњем Банату
3. Popović P, Stanić R, Maksimović M, Paunović P, Radović Ž, Moro P. Lekari koji su zadužili zdravstvenu službu zrenjaninskog regiona, Medicinski pregled , Društvo lekara Vojvodine Novi Sad, 1993, br. 1-2
4. Глас болнице: Информатор Опште болнице др „Ђорђе Јоановић“ бр. 32 јануар–фебруар 2012.